

11 saker alla bör veta om mänskliga rättigheter

1 Mänskliga rättigheter är en gammal idé

Idén om att människan har vissa grundläggande rättigheter är urgammal. Exakt vilka de rättigheterna är har diskuterats under århundraden av folk och kulturer från hela världen och från olika religioner.

2 Världen behöver gemensamma regler om mänskliga rättigheter

Under andra världskriget blev miljontals människor mördade och förföljda. Skälet var att nazisterna betraktade dem som mindre värda. Till exempel på grund av sexuell läggning, religion, etniskt ursprung eller funktionshinder. *Förintelsen*, folkmordet på judar och romer, och de andra brotten mot mänskligheten fick många att inse att världen behövde gemensamma regler om hur människor får eller inte får behandlas. Tidigare hade alla stater fått bestämma om sådant helt själva.

Efter kriget bildades Förenta Nationerna, FN, 1945. En arbetsgrupp fick i uppdrag att ta fram en lista över mänskliga rättigheter. Idéer till rättigheterna hämtades från kulturer och religioner runt om i världen. År 1948 presenterades våra grundläggande rättigheter på två A4-sidor. Ett enkelt dokument som skulle få stor betydelse; FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Den kallas ibland MR-förklaringen.

3 De mänskliga rättigheterna handlar om nästan allt

MR-förklaringen är kortfattad men lyckas täcka in alla delar av en människas liv. Det handlar om allt från rätten till privatliv till rätten att ha tak över huvudet och mat för dagen. Bland annat sägs att alla människor ska ha rätt:

- till liv, frihet och personlig säkerhet
- att tycka och säga vad man vill
- till rättvis rättegång
- att gifta sig med vem man vill och bilda familj
- till mat, kläder, bostad
- till utbildning och arbete
- till god hälsa

MR-förklaringen innehåller alla människors individuella och juridiska rättigheter, överallt i världen. Den inleds med en text om att alla har lika värde och rättigheter och att ingen får diskrimineras, bli annorlunda eller orättvist behandlad på grund av

etniskt ursprung, kön, språk, religion, politisk uppfattning eller samhällsklass. I Sverige får ingen heller diskrimineras på grund av sexuell läggning och under 2007 väntas ålder och könsidentitet läggas till som grunder för diskriminering.

4 De mänskliga rättigheterna gäller alla

MR-förklaringen innehåller alla människors individuella och juridiska rättigheter, överallt i världen. Den inleds med en text om att alla har lika värde och rättigheter och att ingen får diskrimineras, bli annorlunda eller orättvist behandlad på grund av etniskt ursprung, kön, språk, religion, politisk uppfattning eller samhällsklass.

I Sverige får ingen heller diskrimineras på grund av sexuell läggning och under 2007 väntas ålder och könsidentitet läggas till som grunder för diskriminering.

5 Världsfred är omöjlig utan de mänskliga rättigheterna

När FN bildades kom staterna överens om att världsfred bara är möjlig om alla stater respekterar de mänskliga rättigheterna. När de inte respekteras kan det alltså leda till krig. Gårdagens kränkningar av mänskliga rättigheter har orsakat många av dagens krig och dagens kränkningar kan leda till morgondagens krig.

6 Alla rättigheter är lika viktiga

Rättigheterna är universella, de gäller överallt. De är odelbara och beroende av varandra. Rätten till bostad och sjukvård kan till exempel aldrig bli viktigare än rätten till utbildning – eller tvärtom. När människor har både yttrandefrihet och mat för dagen har de större kraft att påverka sina egna liv. Makthavare kan inte välja ut endast vissa rättigheter som passar just deras politiska system.

7 Dina rättigheter är allas rättigheter

MR-förklaringen är en hjälp för oss människor när vi ska leva tillsammans. Det handlar inte bara om att kräva sin rätt utan också om att respektera andras rättigheter.

8 Varje rättighet för dig innebär en skyldighet för statsmakten

Ytterst är det varje stats ansvar och skyldighet att se till att den egna befolkningens rättigheter skyddas, respekteras och upp-

fylls. Det innebär också att alla som jobbar för stat och kommun, till exempel poliser, lärare, domare och sjukvårdspersonal måste ha kunskap om mänskliga rättigheter och arbeta enligt principerna i MR-förklaringen.

9 MR-förklaringen är en del av den internationella rätten

FN har byggt upp ett system med regler om de mänskliga rättigheterna som är en del av internationell rätt. Det handlar om sådant som gäller många länder gemensamt och som inte skulle fungera utan överenskommelser mellan stater. Till exempel postgång, havsfiske, flygtrafik, humanitär rätt och mänskliga rättigheter.

10 De mänskliga rättigheterna måste försvaras

Sedan 1948 har både FN, enskilda stater och frivilliga organisationer arbetat för att öka skyddet och respekten för de mänskliga rättigheterna. Stora framsteg har också gjorts sedan MR-förklaringen kom till. Tyvärr är vi långt ifrån en verklighet där alla människors rättigheter alltid respekteras överallt. Alla människors lika värde, rätten att inte bli diskriminerad, rätten till liv, rätten att inte hållas i slaveri och rätten att inte bli torterad är grundläggande i MR-förklaringen. Ändå diskrimineras, dödas, förslavas och torteras människor runt om i världen varje år. Nya folk mord har också inträffat efter *Förintelsen*, i Kambodja, Rwanda och under kriget på Balkan. Det är tydligt att varje ny generation måste fortsätta kämpa för att försvara och stärka de mänskliga rättigheterna.

11 Alla behöver kunskap om de mänskliga rättigheterna

Kunskap om mänskliga rättigheter är en förutsättning för att kunna använda rättigheterna som verktyg för att skapa en förändring eller förbättring i våra och andras liv. Medborgarna måste känna till sina rättigheter och makthavarna sina skyldigheter. Vet du tillräckligt för att få mer makt över ditt eget liv?